

М.В. Кулакова

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ З УРАХУВАННЯМ ФУНКЦІЙ ПЕДАГОГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ВИЩИХ МОРСЬКИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Модернізація системи вищої освіти України, невід'ємної складовою якої є морська освіта, стандартизація освіти, розвиток ринкових відносин у нашій країні обумовлюють зростання вимог до професійної підготовки майбутніх фахівців у вищих закладах, зокрема морських. Підвищення рівня професіоналізму фахівців морських спеціальностей, їхньої орієнтованості на сучасні реалії життя і спроможності своєчасно приймати адекватні рішення, спрямовані на одержання позитивного результату, забезпечення їх відповідності не тільки до вітчизняних стандартів морської освіти, а й міжнародних конвенцій стосовно підготовки моряків та безпеки судноплавства, неможливе без розвитку їхньої готовності до майбутньої професійної діяльності в українських і міжнародних Судноплавних компаніях.

Отже, ми поставили за завдання проаналізувати ефективність організації навчально-виховного процесу з урахуванням функцій педагогічного управління у професійній підготовці майбутніх фахівців морського флоту.

Ефективність професійної підготовки майбутніх фахівців морського флоту полягає в діалектичній єдності процесу навчання і виховання, забезпеченні тісного взаємозв'язку професійного навчання з практикою. Як відомо, *навчально-виховний процес* це система організаційних і дидактичних заходів, спрямованих на реалізацію змісту освіти на певному освітньо-кваліфікаційному рівневі під час підготовки фахівців та організації їх професійного вдосконалення.

З цих позицій, як підкреслює Ю.В. Васильєв, кожному педагогові доводиться постійно вирішувати серію завдань, особливо організаційно-управлінського плану, своєрідним вузлом яких є постановка конкретних завдань перед тими, хто навчається, спонукання їх до самостійного здобуття знань, формулювання власних навчальних і виховних завдань, пошук продуктивних способів їх виконання і т. ін. [2].

Вирішення актуальних завдань, поставлених національною системою освіти до підготовки конкурентноздатної особистості майбутнього спеціаліста морського флоту, неможливе без визначення і усвідомлення особливостей організації навчально-виховного процесу з урахуванням функцій педагогічного управління.

Професійна діяльність викладачів з позиції управління розглядається в роботах Ю.К. Бабанського [1], З.Н. Курлянд, О.С. Падалки, О.С. Цюкур та ін. Призначення педагогічної діяльності, як відмітив Ю.К. Бабанський, полягає в управлінні активною та свідомою діяльністю тих, кого навчають. Тому, на його погляд, педагогічна діяльність включає такі елементи, як-то: планування, організацію, стимулювання, поточний контроль, регулювання діяльності та аналіз її результатів [1, с.349].

Таким чином, з позиції управлінського підходу, професійну підготовку можна витлумачувати як процес управління діяльністю курсантів шляхом пізнавально-інструментальної сукупності дій. Всі відомі підходи управління реалізуються за допомогою ефективних стратегій рішення навчально-пізнавальних задач і саме тим безпосередньо інтегруються в інструментальні та ціннісні структури цілеспрямованої діяльності людини.

Управління у спрощеному розумінні — це вміння добиватися поставлених цілей використовуючи

працю, інтелект, мотиви поведінки інших людей. Поміж усіх видів і різномірностей управління, є суттєва різниця за характером і метою управління.

Таким чином, термін управління визначається як: *по-перше*, - це функція, вид діяльності щодо керівництва людьми в самих різноманітних організаціях;

по-друге, - це галузь людського знання, яка допомагає здійснювати цю функцію;

по-третє, - це похідне від слова управління – це певна категорія людей, які здійснюють управлінську роботу (управління екіпажем згідно з політикою діяльності судноплавної компанії).

Отже, за початкове теоретичне положення з позиції управлінського підходу до професійної підготовки, приймаємо визначення управління як – *організаційно-педагогічний механізм функціонування ефективності педагогічної діяльності спрямований на всебічний особистісно-професійний розвиток майбутніх фахівців*.

Загальні педагогічні засади полягають у єдності взаємопов'язаних цілей, специфічних принципів, змісту, форм та методів педагогічної діяльності. Звідси випливає, що педагогічні засади управління професійною підготовкою майбутніх фахівців морських спеціальностей, є відповідною сукупністю змісту, методів та засобів навчання та виховання, які гарантовано забезпечують формування і розвиток готовності до професійної діяльності.

Зміст процесу управління виявляється у плануванні, організації, мотивації і контролі при об'єднанні їх функціями комунікації і прийняття рішення. Основна мета управління – створення необхідних умов (організаційних, технічних, соціальних, психологічних і інших) для реалізації завдань організації (підрозділу).

З позицій управлінського підходу визначаємо, що навчально-виховний процес є циклічним алгоритмом з урахуванням педагогічних функцій управління. Н.Ф. Талізін, виходячи із загальноновизнаної думки про кільцеву структуру діяльності, уважає, що будь-яка дія людини становить "своєрідну мікроструктуру управління, яка включає: "управлінський орган" (орієнтирна частина дії), виконавчий "робочий орган" (виконавча частина дії), який є механізмом стеження та порівняння (контрольна частина дії)" [5].

Педагогічне управління професійною підготовкою майбутніх фахівців морських спеціальностей ми розуміємо як цілеспрямовану діяльність викладача, що забезпечує продуктивне функціонування навчально-виховного процесу та розвиток суб'єктів управління (курсантів), насамперед формування і розвиток їхньої готовності до професійної діяльності.

Адже, організація навчально-виховного процесу має кільцеву структуру, а також являє собою процес управління, в якому виділяються окремі особливі функції управління. У межах кожної окремої інтегральної функції управління, вступають у взаємодію відносно самостійні локальні функції управління.

В енциклопедичному словнику за редакцією А.М. Прохорова, функція розглядається як: 1) діяльність, обов'язок, робота; 2) зовнішній прояв властивостей якостей особи [4]. Головними ознаками для класифікації функцій управління є: вид управлінської діяльності, що дає змогу відрізнити

одну роботу від інших у процесі поділу управлінської праці; спрямованість видів діяльності на керований об'єкт або фактори зовнішнього середовища. В аспекті дослідження було виокремлено *інтегральні* та *локальні* функції управління.

Інтегральні функції визначають вид управлінської діяльності незалежно від місця її прояву, виду організації, характеру діяльності, масштабів і т. ін. Інтегральні функції властиві управлінню будь-якою організацією. Вони немовби поділяють зміст управлінської діяльності на види робіт за ознакою послідовності виконання за часом з метою отримання наперед визначеного результату.

Локальні функції виникають унаслідок горизонтального поділу праці, визначають її спрямованість на конкретний об'єкт управління та повністю залежать від організації. Зміст локальних функцій управління в різних організаціях відображає їхні особливості, зокрема: призначення, спеціалізацію тощо.

Поділяючи думку А.В. Семенової, нами було виокремлено такі інтегральні функції педагогічного управління як: *організаційна*, *коректуюча* та *контролююча* [3].

Так, *організаційна* функція педагогічного управління, реалізована усвідомленістю значущості проблеми та її впізнанні, за допомогою формування позитивного до неї ставлення. Викладач спрямовує курсантів до емоційної зацікавленості у позитивному результаті роботи, самоосвіті, пошуку шляхів підвищення її ефективності.

Коректуюча функція управління здійснюється переважно під час оволодіння курсантами вміннями та навиками щодо професійної діяльності залежно від фаху. Вона спрямована на виявлення шляхів позитивного впливу та напрямів подальшої роботи, що проявляються через рівень професійних знань викладача в питаннях формування і розвитку професійних і особистісних якостей курсантів.

При формуванні стратегічних і тактичних завдань, проектуванні завдань, щодо розв'язання, наприклад, імітаційних вправ курсантами, оцінці результативності, здійснюється *контролююча* функція педагогічного управління, за якою визначається ефективність практичної діяльності курсантів та рівень їх розвитку професійних і особистісних якостей.

На локальному рівневі виявляються функції, що реалізуються викладачем у процесі конкретної міжособистісної взаємодії зі студентами, які забезпечують досягнення певних цілей управління, а саме:

1. *Контактна*, мета якої – встановлення контакту між суб'єктом і об'єктом педагогічного управління до прийому та передачі повідомлення і підтримки взаємозв'язку у формі взаємоорієнтованості.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Бабанский Ю.К.* Оптимизация процесса обучения: обще-дидактический аспект. – М.: Педагогика, 1977. – 217с.

2. *Васильев Ю.В.* Педагогическое управление // Сов. педагогика. – 1982. - №11. – С. 59-69.

3. *Семенова А.В.* Организация та управління творчою діяльністю старшокласників на уроках природничо-математичного циклу: Навчальний

2. *Інформаційна*, мета якої полягає в обміні повідомленнями, тобто прийомі і передачі якихось відомостей у відповідь на певний запит, що у процесі управління пов'язано, насамперед, з доведеним студенту суті управлінського рішення, отриманням інформації про хід і результати виконання цього рішення, а також обміном думками.

3. *Спонукальна*, у ході реалізації якої здійснюється стимуляція викладачем активності студента як об'єкта педагогічного управління, мобілізація його сил на виконання тих чи інших рішень.

4. *Розуміння*, що забезпечує не тільки адекватне сприйняття й інтерпретацію сенсу повідомлення, що передається у процесі педагогічного управління, але й розуміння партнерами з педагогічного спілкування внутрішнього світу один одного, особливостей їхніх намірів, переживань.

5. *Емотивна*, мета якої полягає в пробудженні необхідних емоційних переживань і почуттів, а також зміна за їх допомогою власних переживань і станів.

6. *Встановлення відносин*, що має за мету усвідомлення учасниками педагогічного управління свого місця в системі ролевих, ділових, міжособистісних зв'язків в організації, в якій їм належить діяти.

7. *Впливу* на особистість об'єкта педагогічного управління, мета якої – зміна його стану, поведінки, намірів, установок, думок, рішень, уявлень, потреб, дій, активності тощо.

8. *Аналізу і оцінювання* ефективності прийнятих рішень, результатів їх виконання.

Знання суб'єктом професійно-педагогічної діяльності як *інтегральних так і локальних функцій* педагогічного управління дає можливість визначити ступінь ефективності, виявити причини відхилення і порушень цього процесу, недосконалості стилю управління.

Отже, знання теоретичних засад педагогічного управління має своєю метою підвищення його ефективності, яке не можна розглядати у відриві від професійної діяльності викладача вищого навчального закладу, що забезпечує досягнення цілей професійної діяльності викладача засобом оперативної передачі необхідної інформації, оптимального психологічного впливу, взаєморозуміння між об'єктом і суб'єктом управління та їх конструктивного інформаційно-мовленнєвого взаємовпливу.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Удосконалення системи підготовки спеціалістів морського флоту повинно відбуватися безперервно і динамічно, тому що розвиток науки та суспільства, морської індустрії постійно вимагає від вищої школи рішення нових, більш складних завдань.

посібник для студентів педагогічних закладів освіти та вчителів природничо-математичного циклу загальноосвітніх шкіл. – Одеса: "Друк", 2001.– 207 с.

4. Сов. энциклопедический словарь/ Гл. ред. А.М. Прохоров. – 3-е изд. – М.: Сов. энциклопедия, 1984. – 1600 с.

5. *Тальзина Н.Ф.* Управление процессом усвоения знаний. - М.: Изд-во МГУ, 1975. – 343 с.

Подано до редакції 09.04.07

РЕЗЮМЕ

Стаття посвячена проблемі організації учебно-воспитательного процесса с учетом функций педагогического управления в профессиональной

подготовке будущих специалистов высших морских учебных заведений.

SUMMARY

The article is dedicated to the problem of organizing future specialists of higher marine educational process considering some functions of teaching establishments. administration in the process of professional training of

---